

Imot mangfold

Walter Benn Michaels

Det er utnyttelse, ikke diskriminering, som i størst grad skaper forskjellene i dagens USA.

VIKTIGHETEN AV RASE og kjønn i årets presidentkampanje i USA har, naturlig nok, vært en konsekvens av den fremtredende rasismen og sexismen – hvilket vil si diskrimineringen – i det amerikanske samfunnet. Dette er et faktum som ble vektlagt i historier skrevet etter første primærvalg slik som New York Times' artikkel «Alder blir den nye rase og kjønn»¹. Det er utvilsomt vanskelig å bruke aldersdiskriminering som en premiss ekvivalent – for det er tross alt slik at noe av det som er galt med rasisme og sexismen, er at de bidrar til å opprettholde falske stereotyper, og, som en som akkurat har fylt 60, kan jeg slå fast at en hel

del av stereotypene som ligger til grunn for aldersdiskriminering er sanne. Men forestillingen om at *fordommene* mot dine skrøpelige sider er et større problem, enn de skrøpelige sidene i seg selv, viser bare hvor viktig diskriminering er i fremstillingen av urettferdighet i Amerika; og hvor viktig det å bekjempe den er for vår fremstilling av rettferdighet.

Fra dette standpunktet ble kampen mellom Obama og Clinton en triumf, idet den viste både det store skrittet som ble tatt mot målet – som er å bekjempe rasisme og sexismen – og den store avstanden man fortsatt må gå for å nå det målet. Det gjorde det, med andre ord, mulig å

oppfatte Amerika som et samfunn på vei i riktig retning, men med en lang vei å gå. Det som gjorde denne visjonen attraktiv, ikke bare for amerikanere men også for resten av verden, er åpenbar. Problemet er bare at det ikke stemmer. Dagens USA er absolutt et mindre diskriminerende samfunn enn det var før Borgerrettighetsbevegelsen og feminismens fremmarsj; men det er ikke et mer rettferdig, åpent og likestilt samfunn. Tvert i mot: Det er ikke mer rettferdig, det er mindre åpent og det er mye mindre likestilt.

I 1947 – syv år før høyesterettsavgjørelsen i Brown vs. Board of Education, seksten år før utgivelsen av Betty

Friedans *The Feminine Mystique* stod den øverste femtedelen av amerikanske lønnstakere for 43 prosent av det som ble tjent i USA. I dag får den samme femtedelen 50,5 prosent. I 1947 fikk den nederste femtedelen av lønnstakere 5 prosent av de totale lønnsutbetalinger; i dag får den 3,4 prosent. Etter et halvt århundre med antirasisme og feminisme, er dagens USA et mindre likestilt samfunn enn det rasistiske, kjønnsdiskriminerende samfunnet til Jim Crow. Videre har omtrent all økning i ulikhet funnet sted siden The Civil Rights Act ble vedtatt i 1965 – hvilket betyr at det som har etterfulgt kampen mot diskrimine-

ring har feilet i å redusere ulikhetene, og det kan også sees i sammenheng med en sterk økning av dem.

Hvorfor? Fordi det er utnyttelse, ikke diskriminering, som i størst grad skaper forskjellene i dag. Det er neoliberalisme, ikke rasisme eller sexismen (eller homofobi eller aldersdiskriminering) som skaper de forskjellene som spiller størst rolle i det amerikanske samfunnet; rasisme og sexismen er kun sorteringsredskaper. Faktisk, så er en av de store oppdagelsene innen neoliberalismen at de ikke er spesielt gode sorteringsredskaper, økonomisk sett. Hvis du, for eksempel, er ute etter å forfremme noen til salgssjef i firmaet ditt og du kan velge mellom en hvit, heterofil mann og en svart, lesbisk dame, og den sistnevnte faktisk er en bedre selger enn den første, vil muligens rasisme, sexismen og homofobi mene at du bør velge den heterofile, hvite mannen, men kapitalismen sier at du bør gå

” Det er det økende gapet mellom rike og fattige som konstituerer ulikhetene, og endringer i rase eller kjønn til de som lykkes, gjør ikke avstanden mindre ”

for den svarte, lesbiske damen. Det vil si at selv om noen kapitalister kanskje er rasister, sexister og homofobe, så er ikke kapitalismen det i seg selv.

Det er også derfor den virkelige (riktignok veldig ufullstendige) seieren over rasismen og sexismen, representert av Clinton og Obamas kampanjer, ikke er en seier over neoliberalisme, men for neoliberalisme: Det er en seier som forplikter seg til rettferdighet og som ikke kan bruke ulikhet som argument, så lenge de som drar nytte av seieren er like forskjellige rase- og kjønnsmessig sett som seirens ofre. Det er det som menes med

fraser som «glasstaket» og statistikk som viser at kvinner tjener mindre enn menn, eller afroamerikanere mindre enn hvite. Det er ikke det at statistikken ikke stemmer; men at det å lage disse indikatorene til hovedpoenget i klagingen, innebærer å tenke at dersom kvinner bare kunne skyte ut gjennom glasstaket og tjene de summene som de rike mennene tjener, eller hvis svarte bare ble like godt betalt som hvite, så ville USA være et skritt nærmere et rettferdig samfunn.

Det er det økende gapet mellom rike og fattige som konstituerer ulikhetene, og endringer i rase eller kjønn til de som lykkes, gjør ikke avstanden mindre. I den eksisterende neoliberalismen, er fortsatt svarte og kvinner uproporsjonalt representert både i den nedre femtedelen (for mange) og i den øvre femtedelen (for få) av amerikanske inntekter. I det neoliberale utopia som Obamas kampanje omfavner, ville svarte utgjøre 13,2 pro-

sent av de (tallrike) fattige og 13,2 prosent av de (langt færre) rike; kvinner ville utgjøre 50,3 prosent av begge. Det som gjør dette til en utopi for de neoliberale er at diskriminering ikke ville spille noen rolle i det å administrere ulikhetene; det som gjør utopien neoliberal, er at ulikheten ville vært uforandret.

Enda verre: Ikke bare forblir ulikheten intakt, men fordi den ikke lenger er et resultat av diskriminering, blir den også legitimert. Det er tydelig at amerikanske liberalister føler seg mye mer komfortable med en verden der de øverste 20 prosentene blir rikere på

bekostning av alle andre, så lenge de 20 prosentene inneholder et proporsjonert antall kvinner og afro-amerikanere. Med tanke på dette har Obama-kampanjen en slående evne til å få oss til å føle oss ganske bra, mens vår velstand forblir urørt – slik det ble vist i hans skatteforslag som er laget for å be om mer fra de «velstående», men ikke fra «middelklassen.» Hvem er de velstående? «Jeg definerer generelt de velstående», sier Obamas nettside, «som mennesker som tjener

Poenget er at nominasjonen av Obama er gode nyheter for amerikanske liberalister, som elsker likestilling når det kommer til rase og kjønn, men som ikke er fullt så ivrige når det kommer til fordeling av penger. Liberalister er de menneskene som tror at amerikanske universiteter og colleger som nesten utelukkende, og i økende grad, består av velstående ungdom, har blitt mer åpne fordi flere av disse rike barna i dag er fargede. (Obamas popularitet på

” Poenget er at nominasjonen av Obama er gode nyheter for amerikanske liberalister, som elsker likestilling når det kommer til rase og kjønn, men som ikke er fullt så ivrige når det kommer til fordeling av penger ”

250 000 USD i året, eller mer.» Hvilket betyr at de som tjener, la oss si 225 000 USD (som er i den 97-ende persentilen over amerikanske inntekter) defineres som middelklasse; og fortjener å bli skattlagt på samme måte som dem i den 50-ende persentilen og tjener 49.000 USD. Overskriften på nettsiden der dette står er «Jeg ber dere om å tro.» Men å be de 40 prosentene av amerikanere som lever på under 42 000 USD om å tro at de tilhører den samme middelklassen som de 15 prosentene som tjener 100 000-250 000 USD, kan være å be om for mye. Uansett er det dette Demokratene har bedt dem tro de siste 20 årene. Den økonomiske ulikheten vokste ikke like fort under Clinton-administrasjonen som under begge Bush-administrasjonene, men den vokste. I 1992, da Clinton ble valgt, tjente den nederste femtedelen 3,8 prosent, og den øverste femtedelen 46,9 prosent av alle penger tjent; i 2000, på slutten av hans andre periode, tjente den nederste femtedelen 3,6 prosent og den øverste 49,8 prosent.

universitetene er ikke tilfeldig – han er mangfoldets pin-up.) Ved å ha hjulpet til med å holde de fattige utenfor collegene, og på den måten sikret seg at de forblir fattige, er liberalister nå ivrige på å trekke frem at hvite velgere som bare har ungdomsskolen (de samme menneskene som ikke går på Harvard) er uproporsjonalt skeptiske til Obama; de gråter gladelig over den uvitende rasismen fra de menneskene de har vært med på å holde uvitende, og hvis rasisme de dermed har forsterket. Obamas kandidatur er med andre ord gode nyheter for en liberalisme som er nøyaktig like elitistisk som de konservative kritikerne påstår, men naturligvis ikke like elitistisk som de konservative kritikerne selv.

Det finnes en virkelig forskjell på Obama og McCain. Men det er forskjellen mellom en midtstilt neoliberalisme, og en neoliberalisme mot høyre. Uansett hvem som hadde vunnet vil ulikheten i det amerikanske samfunnet i bunn og grunn forbli urørt. Det er viktig å huske på nøyaktig hvor stor den ulikheten er.

WALTER BENN MICHAELS
FØDT 1948
PROFESSOR OG LITTERATURTEORETIKER

Et standard måleverktøy for økonomisk ulikhet er Gini koeffisienten, der 0 representerer fullkommen likhet (alle tjener det samme) og 1 fullkommen ulikhet (én person tjener alt). Gini-koeffisienten i 2006 var 0,470 (i 1968 var den 0,386). I Tyskland er den i dag 0,283, i Frankrike 0,327. Amerikanere elsker fortsatt å snakke om «Den amerikanske drømmen» – det gjør faktisk europeere også.

det er ikke diskriminering som har skapt den nesten enestående graden av ulikhet som amerikanere står ovenfor i dag; det er kapitalisme.

Sagt på denne måten blir det tydelig at karakteriseringen av rase/kjønn-debat-ten som tom, trenger å modifiseres. For svaret på spørsmålet, «Hvorfor fortset-ter amerikanske liberalister å mase om rasisme og sexisme, når de burde kon-

” En som er født fattig i Chicago har faktisk større sjanse til å oppfylle Den amerikanske drømmen ved å lære seg tysk og flytte til Berlin ”

Men Drømmen har aldri vært lenger fra virkeligheten enn den er i dag. Ikke bare fordi ulikhetene er så store, men også fordi den sosiale bevegelsen er så lav; faktisk lavere enn i både Frankrike og Tyskland. En som er født fattig i Chicago har faktisk større sjanse til å oppfylle Den amerikanske drømmen ved å lære seg tysk og flytte til Berlin, enn ved å bli hjemme.

Uansett om debattene rundt kjønn og rase i amerikansk politikk innebærer selvtillfredshet over alle fremskrittene USA har gjort, eller selvpining over veien som fortsatt gjenstår, eller for den saks skyld dreier seg om hva som er verst av rasisme og sexisme, er hovedpoenget at debatten i grunnen er tom. Selvfølgelig er diskriminering galt: Ingen sentralt i amerikansk politikk vil forsvare den, og ingen av neoliberalistene som forstår den neoliberalistiske arven heller. Men

sentrere som om kapitalisme?» er ganske åpenbart: De fortsetter å mase om rasisme og sexisme for å slippe å mase om kapitalisme. Enten så er det fordi de faktisk mener at ulikhet er greit, så lenge det ikke er et resultat av diskriminering (i så fall er de neoliberalister til høyre). Eller så er det fordi de mener at å kjempe mot rasemessig og kjønnsmessig ulikhet i det minste er et skritt i retning av virkelig likhet (i så fall er de neoliberalister mot venstre). Gitt disse mulighetene, står kanskje neoliberalistene til høyre i en sterkere posisjon – den økonomiske historien de siste tretti årene viser at en sammensatt elite gjør det bedre enn en homogen. Med disse er selvfølgelig ikke de eneste mulige valgene.

Oversatt av Siri Mohammad-Roe
Gjengitt med tillatelse fra New Left Review

NOTER

- 1 Noter
New York Times, 15 juni 2008. Denne teksten er opprinnelig et foredrag gitt ved The Einstein Forum i Potsdam 26 juni 2008.

OLAV NJØLSTAD

Jens Chr. Hauge – Fullt og helt

“Biografien er et betydelig stykke norgeshistorie.”

– STIAN BROMARK, DAGBLADET

“... både i omfang og innhold et monu-mentalt verk om en av de mest ruvende skikkelser i norsk samfunnsliv i det tyvende århundre.”

– OLAV VERSTO, VG

Kr 549,-

“Olav Njølstad har skrevet en imponerende, nærgående og svært interessant biografi om motstandsmannen, forsvarsministeren og industristrategen Jens Chr. Hauge.”

– ARNE STRAND, DAGSAVISEN

“En av de mest spennende politiske biografier som er kommet ut på norsk. For et liv – og for et menneske! Og for en bok!”

– HARALD STANGHELLE, AFTENPOSTEN

ASCHEHOUG

www.aschehoug.no